

MARIJA SALZMANN ČELAN (Beč)

O POSLANICI „OLIMPIJE BIRENU”

Stihovana poslanica "Olimpije Birenu" može se tematski dovesti u vezu s Gleđevićevom dramom "Olimpija osvećena", tj. pristajala bi u uvodni dio ove drame.

Međutim, postavlja se pitanje, kako bi se mogla shvatiti ova poslanica koju Olimpija piše Birenu, a koja u obliku u kojem je uopće poznajemo djeluje kao izvadak iz jedne cjeline. Već zbog svoje dužine, s 440 stihova, ova pjesma ne bi ni u kojem slučaju bila podesna u sklopu drame, a sama zasebno djeluje nepotpuno, jer u stvari predstavlja prošireni motiv u kojem je pjesnik u nadahnuću dao maha svojoj poetskoj vještini te je u nijansama prikazao Olimpijin unutarnji razdor; na jednoj strani se sukobljava s gorkom istinom, na drugoj se nada da je sve samo zabluda. U biti se daljnja sudbina napuštene Olimpije može slijediti u Gleđevićevoj drami "Olimpija osvećena".

Međutim, poslanica "Olimpije Birenu" može se prihvatiti i kao zasebna cjelina. Prije svega, iz naslova i početnih stihova daje se naslutiti tematika, tj. saznaje se povod i saznaju se uzroci koji navode prevarenu Olimpiju da piše "knjigu" nevjernomu Birenu. Sam završetak pjesme ostavlja čitaoca u neizvjesnosti, tako da se ona može promatrati u uzajamnoj vezi s Gleđevićevom dramom "Olimpija osvećena", bilo da poslanica predstavlja pozajmljeni motiv iz njegove drame, bilo da se drama neke vrste nastavlja na poslanicu. P.Budmani¹ nije bio siguran u Gleđevićevo autorstvo poslanice "Olimpije Birenu" i iz tog razloga je ovu pjesmu stavio na

1 P.Budmani, Djela A.Gleđevića, SPH knj. XV, JAZU Zagreb 1886.

kraj svojega izdanja djela Antuna Gledevića. Niti Kombol² nije utvrdio, da li je poslanica Gledevićevo djelo.

Budmani je pjesmu izdao po rukopisu O (Kužen) i po rukopisu P, za koji misli da je prepisan iz "Kužena". U "Kuženu" je, kako navodi Budmani, poslanica prepisana 1745. godine.

Jedan prijepis "Olimpije Birenu" dospio je prodajom preko Vicka Adamovića god. 1906. u Austrijsku nacionalnu biblioteku u Beču (SN 4566, veličine 200 x 138, stranice su paginirane od 1 - 17, imaju kustode i brojeve oko 28 stihova. Pjesma je zasebno uvezana kao cjelina.) Na prvoj stranici se nalazi napomena V. Adamovića /Ovu je izvornu Heroidu ispjevao Antun Glegjević †1728./

Naslov poslanice je ponovljen u dvije varijante, nažalost ime autora ni u jednoj nije neposredno naznačeno. Na prvoj strani stoji: /Kńiga koju Olimpia piše / Birenu, od koga bila je noćno / ostavljena na jednomu oto/ku, kad je je vodio put' želan/die ugrabieniu, ù brieme kad / je je nemilo hotio uzet za / vierenicu kraļ od Frize/. Ispod toga stoji datum: /Pripisana na 4 Marcia 1776/.

Na drugoj stranici ispred početka stihova stoji opet naslov: /Olimpija Birenu piše s' jednoga otoka, /gdie biaše ostavljena od Birena u / noći, kad je je vodio put' žalandie; à tò / jerbo je je nemilo hotio uzet za vierenicu / kraļ od Frize/.

Uspoređujući bečki (Be) rukopis s Budmanijevim (Bu) izdanjem mogu se uočiti izvjesne razlike, koje pokazuju da izvori nisu isti. Razlike se očituju već u naslovu, zatim u Be na kraju stoji "svarha", čega u Bu nema. Od nekih drugih razlika mogu se navesti slijedeće: 76 splete te/Be: splela te; 80 mogla koji lijek podati/ Be: da bih mogla kî liek dati; 85 privari me er sam mńela/ Be: Privara mi er sam mńiela; 95 nu ni / Be: ma ni u; 100 Poharana i satrena! / Be: Poharana i smetena; 108 na ovemu kraju ostavi?/ Be: na ovom kraju ti ostavi; 109 Ali koga cijeć zgriješeńa / Ali s'koga cieć grešeńa; 110 moga si se / Be: mnogo si se; 199 iz dubine dna smućena/ Be: iz dubine sva smućena" 213 pustoši su / Be: pustoše su; 218-219 rima (tužna: ružna) /Be: tužna: tužna; 307 tegobom /Be: tegotom; 346 vrieme /Be: brieme; 348 muči se

2 M.Kombol, Povijest hrv.književnosti do preporoda, MH II izd., Zagreb 1961.

/ Be: mučiš odi; 364 sužnu/ Be: sužnu; 400 hudi / Be: hudo; 415 bez / Be: brez; u stihu 205 Ah što pravlu? imao je i Be: nastavak u, pa je to popravljeno u pravlam, zatim se stih 274 kao i u Bu nalazi u zagradi, a u 296 bilo je Źraka, pa je to popravljeno u zdraka. Rukopis je inače pregledan i dotjeran, što je očito tako moralo biti i u predlošku.

V.Kačanovskij³ u svojoj monografiji o Gledeviću 1882. ne sumnja u Gledevićevo autorstvo pjesme "Olimpije Birenu". On je uočio da djelo "Olimpija osvećena" ima dramskih nedostataka te smatra da je iz toga razloga Gledević na kraju drame zbog reljefnosti kao neku vrstu nadopune napisao odijeljeno Olimpijino pismo Birenu. On vidi i proturječnosti između izvjesnih mjesta u poslanici s obzirom na sadržaj drame.

U tom pogledu bi se moglo primijetiti da se poslanica i ne može shvatiti kao dio drame, već kao cjelina, pa otuda i neke manje sadržajne razlike.

Gledevićeva drama "Olimpija osvećena" mora da je bila u svoje vrijeme dosta poznata, tako da I.Đurđević, koji je bio mlađi od Gledevića, govori s poštovanjem o ovom njegovu djelu, i njegove se laskave pohvale ne smiju prihvatiti tek kao učtivost. I druge Gledevićeve pjesme proizvele su na Đurđevića dubok dojam.⁴

Manje sreće i u ličnom životu i u pjesničkom radu, Gledević je ostao u sjeni svojega književnoga druga i suvremenika Ignjata Đurđevića, jednog od najznačajnijih pjesnika baroknog razdoblja. Gledević je osobno držao I.Đurđevića boljim pjesnikom od sebe.⁵ Pa ipak je velika šteta što je Gledević u svojim duševnim razdorima uništio niz svojih pjesničkih radova. Bez sumnje, on je posjedovao i talenat i humor, i novim interesom za nj i novim istraživanjima moglo bi se više pridonijeti da se njegov književni rad bolje osvijetli.

3 V.Kačanovskij, Neizdannyj dubrovnickij poet' Anton Marin Gledević, (istoriko-literaturnoe izsledovanie), S.Peterburg 1882.

4 Gospodin Niko Giorgi Bernardo A(ntonu) G(ledević)u; Gospodin Niko Brnardo di Giorgi Ant.Gledeviću, vidi: Djela Inacija Gorji, izd.M.Rešetar, SPH knj.XXIV, JAZU Zagreb 1918, str.356-359.

5 "Antun Gledević gosp.Niku Giorgi", ib. vidi bilj.1.

Bečki rukopis nažalost ne nosi ime autora, međutim on ipak ima osobito značenje kao prilog pjesmi "Olimpija Birenu" jer upućuje na to da se ta poslanica prepisivala i da je tekst u bečkom rukopisu dotjeraniji od onoga u Budmanijevu izdanju i s obzirom na to što mu na kraju stoji "svarha", a to bi moglo upućivati na to, da se ova poslanica shvaćala kao zasebna cjelina.

S u m m a r y

UDK 886.2-1.08 Gleđević

OLYMPIA'S EPISTLE TO BIREN

The epistle in verse sent by Olympia to Biren is thematically in connection with A.Gleđević's drama "Olimpija osvećena" (Olympia Avenged) so that some consider it to be its introductory part while others are of the opinion that certain doubt exists in Gleđević's authorship of the epistle.

One copy of the epistle is housed in the National Library in Vienna. The author compares the text of this copy with the text of Budmani's edition and considers that the Viennese manuscript is to a certain degree more polished. Her opinion is that the epistle should be understood as a separate work of Gleđević's and not as an introductory part of the drama.